

2019-083

Archeologienota Overmere Wilgenpark

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

29-7-2019

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Overmere Wilgenpark (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 4065m² groot, heeft een min of meer rechthoekige vorm en is noord-zuid georiënteerd. Het betreft een binnengebied gelegen tussen het Wilgenpark in het zuiden, bewoning langsheen het Wilgenpark in het westen en bewoning langsheen de Broekstraat in het noorden en oosten. Het zuidelijke deel van het plangebied is deels bebouwd, er is een loods aanwezig met errond een verharding met betonplaten. De rest van het plangebied is onbebouwd en in gebruik als grasland.

Minstens sinds ca. 1777 was er bebouwing aanwezig in de zuidoostelijke hoek van het terrein, de rest van het plangebied was onbebouwd. De Broekstraat was op dat moment al aanwezig, het Wilgenpark ten zuiden van het plangebied was een buurtweg. Eind 19de-begin 20ste eeuw verdween de bebouwing en gedurende de eerste helft van de 20ste eeuw was het terrein onbebouwd. Zeker in 1971 was de huidige loods aanwezig, in de daaropvolgende jaren werd ook de verharding toegevoegd. In de jaren 1980 werd het Wilgenpark aangelegd en werden de gronden ten westen van het plangebied verkaveld. Het uitzicht van het plangebied bleef de laatste 3 decennia zo goed als ongewijzigd. Er lijken de laatste 250 jaar geen grootschalige bodemingrepen te hebben plaatsgevonden op het terrein, de impact van de huidige loods en verharding zal eerder beperkt zijn geweest. Het terrein is deels gekarteerd als bebouwde zone op de bodemkaart, deels als droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het plangebied is redelijk vlak, met een kleine verhoging centraal op het terrein. Het is gelegen op hogere en droge gronden ten noorden van een natte, lager gelegen paleomeander van de Schelde. Er zijn zo goed als geen archeologische gegevens gekend voor de omgeving van het plangebied, door het gebrek aan systematisch onderzoek. Er kan echter verondersteld worden dat de specifieke ligging op hogere, droge gronden nabij natte, lagere gronden van de paleomeander een interessante locatie was voor menselijke aanwezigheid. Dit landschap was enerzijds interessant voor landbouwdoeleinden op de droge gronden, als voor een gevarieerd voedselaanbod in de nattere gebieden. Het is dus niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites aanwezig zouden kunnen zijn op het plangebied. Eind 18de eeuw was er al bebouwing aanwezig op het plangebied, het kan zijn dat deze een oudere (middeleeuwse) oorsprong heeft. De archeologische verwachting betreft sites met grondsporen, uit het neolithicum, de metaaltijden, de Romeinse periode, de middeleeuwen en/of de nieuwe /nieuwste tijden. In situ bewaring van steentijd artefactensites wordt gezien de bodemkundige en landschappelijke kenmerken niet verwacht.

De loods en de verharding in het zuiden worden verwijderd en het plangebied wordt verkaveld in 11 bouwloten. Deze loten komen te liggen aan weerszijden van een nieuw aan te leggen wegenis die aansluit op het Wilgenpark in het zuiden. Onder deze wegenis wordt een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd, waarop elk bouwlot wordt aangesloten. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van het bestaande gebouw, opbraak van de verharding, het bouwrijp

maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch zo goed als niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de loods en de opbraak van de verharding.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

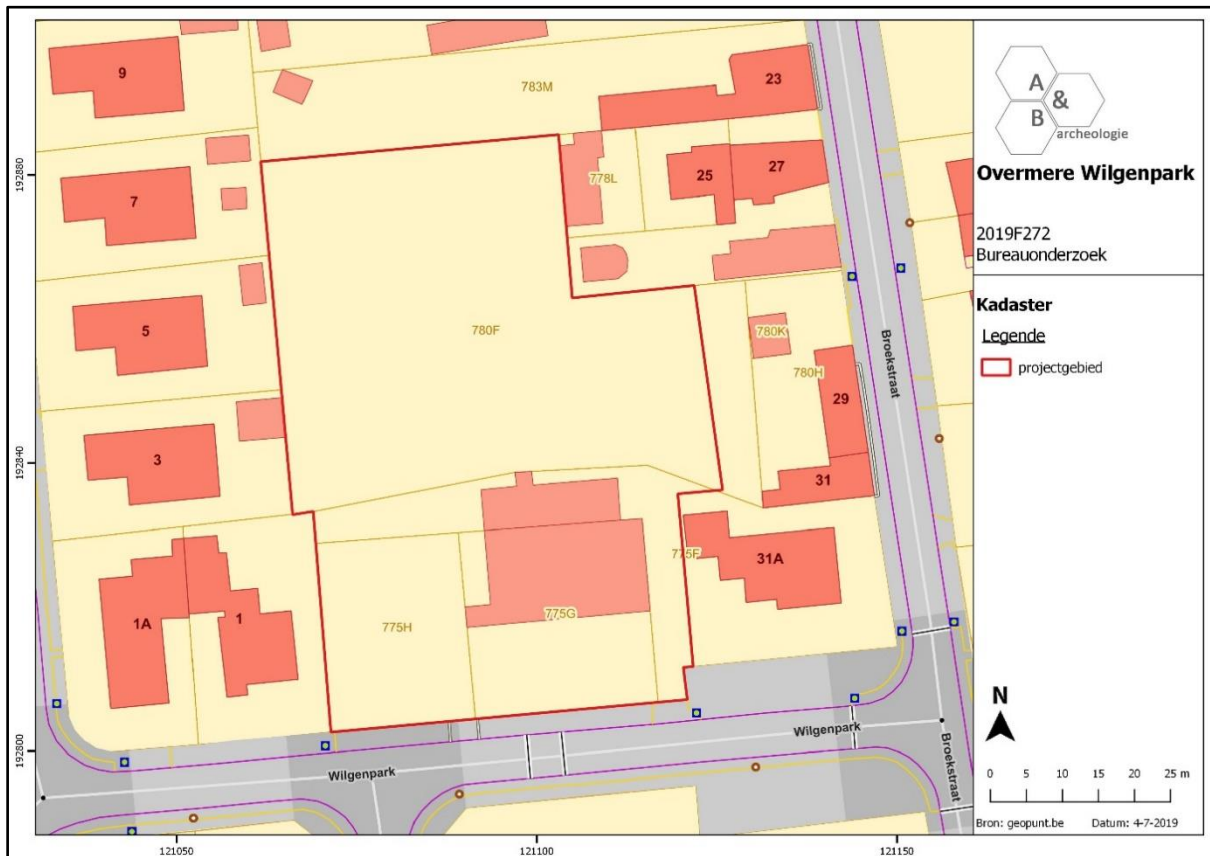
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Berlare-Overmere, Wilgenpark

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 120888,79 en Y: 192745,19; X: 121258,44 en Y: 192919,50

Oppervlakte plangebied: 4065m²

Kadastergegevens: Berlare, afdeling 3, sectie C, perceel 775F partim, 775G, 775H, 780F partim

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Plangebied aangeduid op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?

- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er in de zuidoostelijke hoek restanten bewaard van de gebouwen aangeduid op de 18de- en 19de-eeuwse kaarten?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

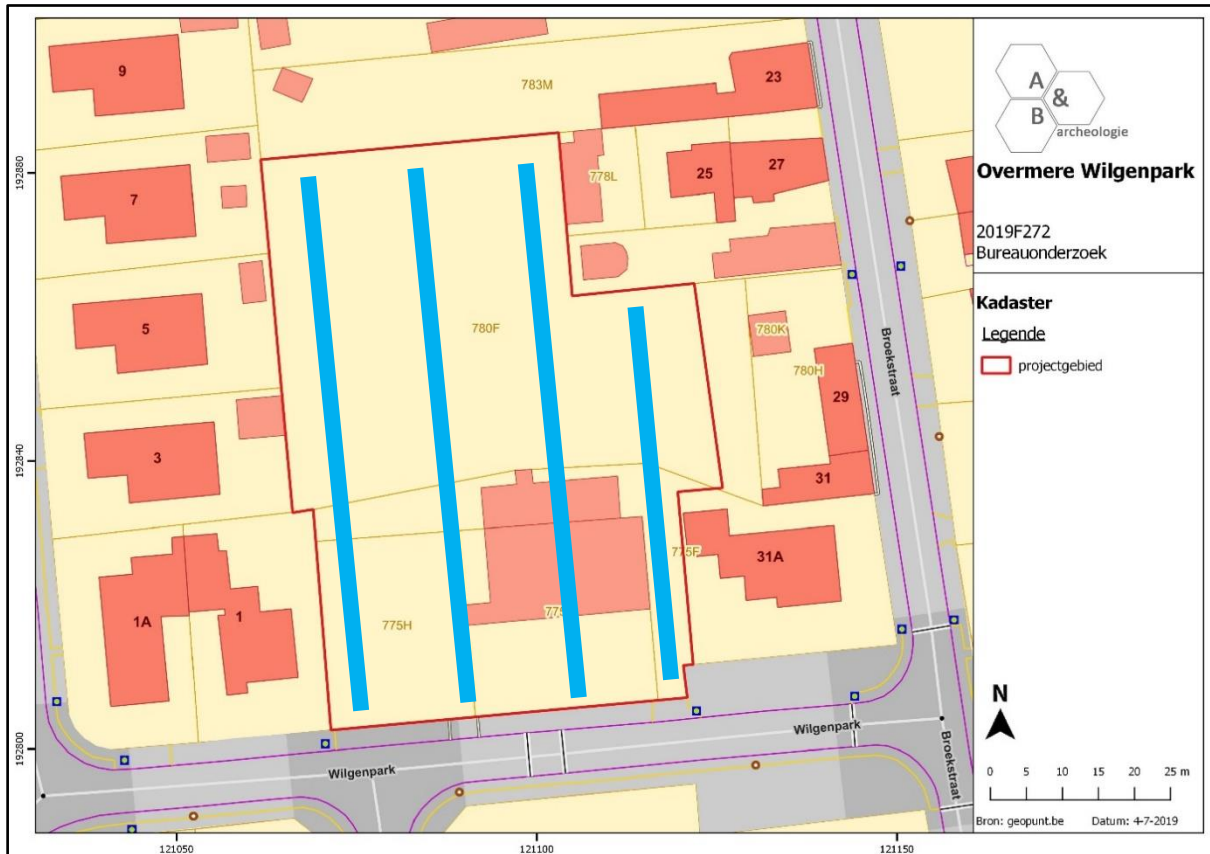
Het verder vooronderzoek kan pas aanvatten na de sloop van de loods en het opbreken van de verhardingen. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat er bvb. geen funderingen uitgetrokken worden. Op die manier wordt vermeden dat er niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. Bodemplaten in de gebouwen en de verhardingen mogen uitgebroken worden, eventuele funderingslagen eronder niet. Deze kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. De sleuven zijn georiënteerd volgens de lengterichting van het plangebied. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 406m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 102m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 508m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.